

**Беновська Лілія Ярославівна,**  
*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник*  
*ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього*  
*НАН України», м. Львів*

## **ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ**

Для успішного функціонування бюджетної системи на рівні місцевого самоврядування необхідно забезпечити належний рівень фінансування суспільних послуг. Однак основною проблемою місцевих бюджетів регіонів України є низький рівень їх фінансової спроможності, зумовлений відсутністю ефективного механізму фінансового забезпечення місцевих бюджетів та стимулів у органів місцевого самоврядування до активного пошуку додаткових фінансових ресурсів, значними асиметріями соціально-економічного розвитку регіонів, розбалансованістю місцевих бюджетів, недосконалістю міжбюджетних відносин.

Існуючий протягом останніх років низький рівень фінансової спроможності місцевих бюджетів зумовлений, з однієї сторони, надмірною фінансовою залежністю регіонів від центру та високою дефіцитністю бюджетів, а з іншої сторони, низькою ефективністю управління формуванням та використанням фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Основною характеристикою фінансової спроможності місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць є частка власних доходів у доходах місцевих бюджетів. Незважаючи на те, що доходи місцевих бюджетів в останні роки мали в динаміці тенденцію до зростання, однак це відбувається не за рахунок власних доходів, а за рахунок міжбюджетних трансфертів. Частка власних доходів у доходах місцевих бюджетів в Україні до 2014 р. була дуже низькою та характеризується значною регіональною диференціацією від 22,0% в столиці до 4,3% у Закарпатській області. Близько 85% власних доходів регіонів складала плата за землю та місцеві податки і збори.

Також недостатнім є вплив місцевих податків і зборів на обсяги дохідної частини місцевих бюджетів. Частка місцевих податків і зборів у всіх доходах зведеного бюджету країни складала у 2014р. близько 3%. Для порівняння: у Франції частка місцевих податків у доходах місцевих бюджетів складає 67%, США – 66%, Німеччині – 46%, Великобританії – 37% [1].

Істотні зрушення в напрямку підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів відбулись у 2015р. із внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів України та інших законодавчих актів, що стосуються місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин.

В напрямку забезпечення зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів було здійснено заходи, направлені на скорочення загальної кількості податків, передачу частину податків з державного до місцевих бюджетів, введення нових податків, що наповнятимуть місцеві бюджети, а саме:

- здійснено скорочення кількості податків шляхом їх об'єднання, що дозволило спростити процедуру їх адміністрування;
- здійснено передачу з державного бюджету до місцевих 10% податку на прибуток приватного сектору економіки, плати за надання інших адміністративних послуг та державного мита, значної частини екологічного податку;
- введення нових податків та зміни бази їх оподаткування на користь збільшення фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Мова йде про запровадження акцизного податку з кінцевих продаж, та податку на нерухомість (включення до бази оподаткування комерційного (нежитлового) майна).

Іншим важливим кроком до підвищення фінансової спроможності адміністративно-територіальних одиниць стала заміна системи балансування фінансовим вирівнюванням податкоспроможності територій. Трансферти з державного бюджету надаються лише для вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного мешканця. Механізм вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети з рівнем надходжень нижче 0,9 середнього показника по Україні, отримають базову дотацію 80% суми необхідної для досягнення показника 0,9. Вирівнювання здійснюється лише за двома показниками: податком на прибуток підприємств для обласних бюджетів та податком на доходи фізичних осіб для бюджетів міст, районів та обласних бюджетів. Вирівнювання за іншими платежами не здійснюється, а в повному обсязі залишається в розпорядженні місцевих органів влади [2].

Проведені реформи в напрямку зміцнення податкової бази місцевих бюджетів України дозволили уже в першому півріччі 2015 р. збільшити їх доходи на 37%, головним чином, таке зростання забезпечено зростанням доходів міст обласного значення. Незважаючи на позитиви ряд питань залишається невирішеним, а саме: неефективне формування бюджетів розвитку, обмеженість фінансових ресурсів у формуванні спеціального фонду, низький рівень власних доходів місцевих бюджетів нижчого рівня та інші.

*Перелік використаних джерел:*

1. Ольшанський О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад / Режим доступу <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/3/04.pdf>.
2. Бюджетний кодекс України від 9. 07.2010р. №2456-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.